

Den kommunale fremtid er borgernes – ikke virksomhedernes

Af Roger Buch, Forskningschef, Ph.D, cand.scient.pol, Danmarks Medie- og Journalisthøjskole

Kommuner lever ikke af arbejdspladser, men derimod af borgere. Derfor kan den store kommunale fokus på at tiltrække nye virksomheder forekomme overdreven. Hvis

Men hvem betaler skatten – borgere eller virksomheder? De budgetterede skatter på 14,4 mia. kr. fordeler sig sådan:

kommunerne derimod satser på at tiltrække borgere, så kommer arbejdspladserne nærmest af sig selv. Men kan de selv så tiltrække borgere? Næppe.

Først lidt fakta om kommunernes indtægter. Lidt hårdt sat op fordeler kommuners indtægter sig på tre kilder: tilskud fra staten, brugerbetaling og skat. Driftsudgifterne i Århus Kommune udgør i 2014 cirka 18 mia. kr., når brugerbetalinger er fratrasket. Tilskud/udligninger fra staten udgør 4.2 mia. kr. og de kommunale skatter er budgetteret til 14,4 mia. kr. Skatterne udgør altså mere end 75 procent af kommunens indtægter.

	Mia. kr.	Pct.
Indkomstskat fra borgere	12,3	85,7
Grundskyld fra borgere	1,3	9,0
Dækningsafgift fra offentlige virksomheder	0,1	0,9
Dækningsafgift fra private virksomheder	0,2	1,2
Selskabsskat fra private virksomheder	0,5	3,2
I alt	14,4	100,0

Borgerne betaler altså næsten 95 pct. af kommunens skatteindtægter, mens virksomhederne betaler 4,5 procent. Dækningsbidraget fra private virksomheder er så mikroskopisk, både som indtægt for kommunen og som udgift for virksomhederne, at man kan undre sig over den store politiske opmærksomhed, det gives af mange politikere, som vi lige har set det under kommunalvalget. Men mere interessant rejser det spørgsmålet om kommuners fremtid sikres via flere borgere

eller flere arbejdspladser? Det nemme svar er selvfølgelig, at sige begge dele – men reelt set er det formentlig vanskeligt for en kommune overhovedet at gøre noget ved nogen af delene!

Her kan det være interessant at se på Københavns Kommune: Op gennem 1800-tallet og første halvdel af 1900-tallet steg befolkningen i København og toppede i 1950 med 768.000 indbyggere. Herpå fulgte mere end 40 års nedtur, indtil bunden blev

nået i 1992, hvor der kun var 464.000 indbyggere tilbage. Befolkningstallet var faldet med 300.000 borgere eller næsten 40 pct. Denne massive nedtur havde næppe meget med kommunalpolitik, kommunens service eller boligpolitik at gøre. Det handler om helt andre kræfter: indkomstudvikling, boligstruktur og en gammel nedslidt boligmasse. Groft sagt: Flere københavnere fik så høje indkomster, at de kunne følge drømmen om parcelhuset i forstadskommunerne. Andre flyttede til forstadskommunernes mange nye almennyttige boliger, som fulgte af statens pres i retning af flere almene boliger. Efter 1992 vendte udviklingen: 500.000 indbyggere blev nået i 2002 og 550.000 i 2012. Og hastigheden er stigende: i de seneste år har København fået næsten 1.000 nye borgere om måneden – 580.000 bliver formentlig nået i 2014. Men er den enorme fremgang udtryk for succesfuld kommunalpolitik? Næppe.

Befolkningsfremgangen i København er på næsten 21 pct. siden 1992, men udviklingen i Aarhus halter ikke langt bagefter med en fremgang på cirka 18 pct. Dog har København i de seneste fem år fået særligt høj fart på med årlig vækst omkring 2 pct. sammenlignet med omkring 1,3 pct. vækst i Aarhus. Er udviklingen udtryk for, at København og Århus har specielt dygtige kommunalpolitikere og specielt god kommunalpolitik sammenlignet med mange andre af landets kommuner? Eller at København er dygtigere end Aarhus? Næppe – udviklingen er formentlig i langt højere grad præget af tendenserne på boligmarkedet, ændringer i borgernes boligpræferencer, trængselsproblemer i hovedstadsområdet og mange andre faktorer, som kommunerne i meget ringe grad styrer eller kan påvirke.

100.000 nye københavnere og 50.000 nye århusianere siden 1990 skaber i sig selv tusindvis af jobs, både i det offentlige, som skal servicere flere borgere (som heldigvis ofte også er gode skatteborgere), men også i mange private servicevirksomheder og i detailhandlen. Konklusionen er, at flere borgere både giver øgede skatteindtægter,

og skaber flere jobs, mens flere arbejdspladser ikke i sig selv giver store skatteindtægter, med mindre de tiltrækker nye ansatte, som slår sig ned i kommunen. Ansatte i Aarhus, som pendler fra nabokommunerne, betaler jo ikke skat i Århus.

Hvis Danmarkskortet betragtes fra oven, er der ikke meget som tyder på, at kommunerne i stort omfang kan påvirke hverken befolknings- eller erhvervsudviklingen. Der er fremgang i de østlige dele af både Jylland og Sjælland: Hovedstaden med opland og det østjyske bybånd fra Randers til Kolding; Mens der er stagnation eller tilbagegang i det meste af resten af landet. Dette skyldes især statslige beslutninger gennem årtier og i nogle tilfælde århundreder om infrastruktur, motorveje, jernbaner og havne, samt placeringen af videregående uddannelser, virksomhedernes – især moderne vidensvirksomheders valg af placering tæt på infrastruktur og uddannelsessteder, samt borgernes træk imod de selv samme områder. Udviklingen er ikke noget kommuner i særligt omfang kan påvirke.

I det østjyske bybånd og i hovedstadsområdet kan man glæde sig over, at man er midt i vækstområdet, mens man i Vestjylland, på Lolland-Falster eller Bornholm kan begræde, at man ikke er med – men ingen kommune, kommunalpolitiker eller borgmester kan formentlig tage æren eller skylden – eller gøre det store ved situationen. Og skal man endelig satse på noget, er det i langt højere grad flere borgere og ikke flere virksomheder, som skaber fremtiden.

Meget kommer helt af sig selv på grund af de strukturelle træk og pres. Danmarks Statistiks prognoser siger, at trods en national vækst på blot 8 pct., vil der i 2040 være 35 pct. flere borgere i København, og 24 pct. flere i Aarhus. Til sammenligning får de to andre storbyer Aalborg og Odense blot 14 pct. og 10 pct. vækst – så meget kommer af sig selv – hvis altså kommunen ligger det rigtige sted!